

Europa moet voorzichtig zijn met de verdere afbouw van haar landbouwbeleid, is de mening Matthé Elema, secretaris van het Productschap Akkerbouw. „De EU heeft straks geen landbouwbeleid meer, terwijl de rest van de wereld het oude Mansholt-systeem van interventie opnieuw invoert.”

Door: Reinout Burgers
Fotografie: Engel Lameijer

De hoge graanprijzen en de wereldwijde voedselschaarste wereldwijd haalden de afgelopen weken geregeld het nieuws. Politici en non-profit organisaties laten zich meeslepen door berichten en meningen over een nieuwe mondiale hongersnood die ontstaat als er niets aan de hoge graanprijzen wordt gedaan. Maar vormt de huidige situatie echt een bedreiging en wat is de daadwerkelijke reden dat er een voedselschaarste is? Volgens secretaris van het Productschap Akkerbouw, Matthé Elema, moeten de mensen zich de kop niet gek laten maken door de berichten. „Het is de waan van de dag. Maar wat er nu gebeurt, is niet zo dramatisch”, vindt Elema. „In de jaren tachtig was er ook sprake van hoge prijzen en voedselschaarste. Het komt dus vaker voor. Op dit moment zijn er voornamelijk twee aandachtspunten die een rol spelen in de voedselschaarste en hoge prijzen: we hebben al een aantal jaren te maken met afnemende graanvoorraden en een toenemende vraag. De toenemende vraag is een nieuw aspect dat de druk op de markt vergroot. Vooral in landen als China en India neemt de vraag fors toe. De schaarste wordt daarnaast versterkt door de tegenvallende oogsten in onder meer Europa en Australië. De graanvoorraden in de wereld raken daardoor op en samen met de stijgende vraag heeft dit voor een prijsreactie gezorgd.”

Gouden jaar

In Europa is het totaal verbruik van graan 270 miljoen ton. De redelijk definitieve oogstprognose voor het seizoen 2007/2008 wordt op 255,7 miljoen ton geschat. Dat betekent een tekort van 15 miljoen ton en dit wordt aangevuld met de resterende 52,7 miljoen ton graanvoorraad. Daarnaast importeert Europa, dat inmiddels een netto-importeerder van graan

is, 26,5 miljoen ton. Er is volgens de cijfers van het Productschap Akkerbouw nog voldoende graan, maar als het komende seizoen 2008/2009 weer sprake is van tegenvallende oogsten, dan verdwijnt de voorraad en dreigt er een tekort. „Europa heeft een oogst nodig van minimaal 280 miljoen ton”, legt Elema uit. „Dat is tien procent meer dan in de afgelopen jaren. 2004 was bijvoorbeeld een gouden jaar en als we met het huidige areaal de oogst van 2004 zouden halen, dan zal er 305 miljoen ton geoogst worden. Ruimschoots voldoende om in de eigen behoefte te voorzien.”

In de media wordt vooral gewezen naar de opkomst van biobrandstoffen als schuldige voor de voedselschaarste en hoge prijzen. Is die beschuldiging terecht? Elema: „Engeland wil bijvoorbeeld dat de EU nadenkt over de verplichte bijmenging van biobrandstof. Het areaal gewassen voor biobrandstoffen in Europa is echter minimaal. De graanbehoefte voor diervoeder is 171 miljoen ton, die van biobrandstoffen 2 miljoen ton. Op de totale oogst is dat getal verwaarloosbaar. Voor Amerika geldt een ander verhaal. Daar heeft bio-ethanol wel een effect op de prijs. Ongeveer een derde van de maïsproductie in de USA is bestemd voor bio-ethanol.”

EU-beleid

„Er is in Europa eigenlijk nog iets anders aan de hand”, vervolgt de PA-secretaris. „De EU bouwt haar landbouwbeleid af en er bestaan geen mechanismen meer die de gevolgen van tegenvallende oogsten in de markt temperen. We zijn nu afhankelijk van de wereldmarkt geworden en het effect is direct merkbaar. In het oude landbouwbeleid was er meer demping van de heftige fluctuaties van de wereldmarkt door invoerheffingen en interventieprijzen. Die worden nu afgebouwd.”

Wouter Bos, minister van Financiën, verkondigde kort geleden dat de graanprijzen laag

‘Voorzichtig zijn met

moesten blijven en dat er de zekerheid moest zijn van voldoende voedsel. Dat klinkt alsof we terug moeten naar het oude landbouwsysteem. „Europa wil juist daarvan af. De interventieprijzen leggen een bodem in de markt en waarborgen voldoende productie. Het interventiesysteem is bovendien een goede methode gebleken als het gaat om tempering van de markt. Bij een goede oogst reserveer je graan en bij een slechte oogst heb je voldoende voorraad. Bovendien heeft de EU 700 miljoen euro verdiend door de voorraad interventiegraan met winst te verkopen. Het is niet aan het Productschap om beleidsuitspraken te doen, maar we willen gebruikmaken van onze kennis en aangeven dat de EU voorzichtig moet zijn met de afbouw van het landbouwbeleid.”

Mansholt kopiëren

Verdere ontmanteling van het landbouwbeleid zou de negatieve effecten van slechte oogsten kunnen versterken, zegt Elema. „Europa heeft evenals de VS geen echt interventiesysteem meer en het zijn de enige gebieden in de wereld waar een vrije handel in graan is. Veel voormalige tegenstanders van het EU-landbouwbeleid hebben daarentegen delen van het oude EU-systeem overgenomen. China, met een interventieprijs voor graan van 145 euro per ton, heeft het systeem van Mansholt gewoon gekopieerd. Er is een roep uit EU-landen hoorbaar dat wij ook opnieuw maatregelen moeten nemen. Het enige instrument dat Europa heeft om de markt te beïnvloeden, is het verbieden van export. De EU-commissie wil af van de gekoppelde steun, maar Duitsland begint nu ook steeds meer te pleiten voor aanpassing van de afbouw van het beleid. Wanneer dit jaar de oogst tegenvalt, zal de roep om aanpassing sterker worden. En als er één factor is die we niet in de hand hebben, is dat het weer. Twee mooie zomers en de wereldvoorraad is weer op peil of andersom.”

‘In de VS wordt met de trekker geploegd, in de EU met de muilezel’

Een ander aspect waarmee de EU volgens Elema soepeler moet omgaan, is het toelatingsbeleid van gewassen die genetisch zijn gemodificeerd, de gmo's. De EU is uiterst terughoudend over gmo's. Deze gewassen mogen nauwelijks worden geïmporteerd of geteeld, terwijl wereldwijd juist veel gmo-producten worden verkocht. Europa zit vast aan de duurere gmo-vrije producten. In hoeverre dit de prijs van graan opdrijft, is bij het Productschap niet bekend. Onder normale omstandigheden importeert de EU niet veel graan en zal de invloed van de eventueel hogere prijs beperkt zijn.

Het productschap is een voorstander van een soepeler beleid rond gmo's. Elema: „Voor ons staat de veiligheid voor mens en milieu voorop. Gmo-gewassen worden uitvoerig getest. Als de veiligheid vaststaat, kunnen deze gewassen het rendement verhogen en zorgen voor een hogere productie tegen lagere prijzen. Om je eigen akkerbouwers niet op achterstand te zetten ten opzichte van de rest van de wereld, moet de EU een ander beleid hanteren, zodat ook de Europese boeren van de voordelen van gmo-gewassen kunnen profiteren. Een Amerikaanse boer vergeleek het EU-beleid met ploegen. In Amerika wordt met een trekker geploegd en in de EU nog met een muilezel. In tijden van overvloed zou een dergelijk beleid acceptabel kunnen zijn, maar door de toenemende vraag naar graan ligt die situatie nu anders.”

Welvaart

De huidige hoge prijzen en schaarste van graan is volgens Matthé Elema een tijdelijke situatie. De groeiende behoefte aan graan in de toekomst is wellicht een belangrijker aspect om rekening mee te houden. Elema: „De welvaart in landen als China blijft stijgen en daardoor wordt er steeds meer vlees en graan gegeten. Dat verhoogt de behoefte aanzienlijk. De vraag naar graan stijgt de komende decennia en de productie moet dus ook toenemen.

Dat kunnen we doen door middel van verbetering van opbrengsten wereldwijd. In dat licht moet ook de opmerking over het gmo-beleid worden gezien. In de voormalige graanschuur van de wereld, de Sovjet-Unie, is bijvoorbeeld de opbrengst per hectare laag. De landbouw in deze gebieden is enorm verwaarloosd. In Kazachstan, dat eenzelfde graanareaal als Europa heeft, is de gemiddelde opbrengst 1,3 tot 1,4 ton per hectare. Nederland, die tot de EU-top behoort, heeft een gemiddelde opbrengst van 9 ton per hectare. Er is dus een enorme potentie om wereldwijd de opbrengst te verhogen door betere gewassen, bemesting en bestrijding van ziekten en insecten. De opbrengst in de voormalige Sovjet kan dan eenvoudig verdubbelen.” Hulp en ondersteuning aan deze landen is volgens Elema onontbeerlijk, wil de wereld aan de graanbehoefte kunnen voldoen.

Rooskleurig

De politiek en niet de primaire sector zal uiteindelijk bepalen welke stappen er genomen moeten worden om betaalbare prijzen en voldoende voedsel te waarborgen. De één zal pleiten voor meer interventie om grote fluctuaties te verminderen; de ander zal juist de vrije handel ondersteunen omdat hogere prijzen en schaarste tot een verhoogde productie leiden. De toekomst voor de plantaardige sector is volgens Elema rooskleurig. „De sector heeft nu te maken met een wezenlijk andere tijd dan de periode die achter ons ligt. De prijzen zullen structureel hoger zijn dan in de laatste tien jaar. Dat is het echte goede nieuws en de stemming in de sector is dan ook positief. De akkerbouwer voelt zich weer gewaardeerd en gerespecteerd. Wel zullen de akkerbouwers rekening moeten houden met de risico's van grotere prijschommelingen. Dit is een nieuwe tijd met marktwerking. Er komt ruimte om goed ondernemerschap te belonen.”

afbouw landbouwbeleid'